

Vaikai – tėvų, rūpestis – valstybės?

Lietuvos antstolių rūmų duomenimis, šimtui Lietuvos gyventojų tenka 2,4 atvejo, kai vaikams priteistus alimentus reikia išieškoti priverstinai. O šimtui gyventojų Estijoje – tik 0,7 atvejo. Kuo mes esame kitokie ir kodėl rūpintis savo vaikais tenka versti?

Ivona JAROSLAVCEVIENĖ

Užgautos suaugusiųjų ambicijos

Išlaikymo išmokas, kurias dar vadiname alimentais, Lietuvos antstoliai šiuo metu išieško maždaug 100 tūkst. vaikų. Ir nors naujų antstoliams pateikiamų reikalavimų išieškoti alimentus pastaraisiais metais mažėja – 2015 metais jų pateikta 6,3 tūkst., 2016-aisiais – 4,2 tūkst., pernai – 3,8 tūkst., – skaičiai išlieka dideli. Kodėl tiek daug vaikų negauna tėvų paramos?

„Viena iš priežasčių, kodėl ir šioje srityje taip atsiliekame nuo estų, veikusiai yra emigracija. Lietuva kenčia nuo emigracijos kur kas labiau negu Estija. Emigravę tėvai dažnai pamiršta Lietuvoje paliktus vaikus, o juos auginančios mamos neturi tiek teisinių žinių ir įgūdžių, kad pajęgtų iš buvusių sutuoktinių išreikalauti išlaikymo išmokas vaikams“, – sako Lietuvos antstolių rūmų valdytoja Dovilė Satkauskienė.

Dar viena priežastis, pasak pašnekovės, gali būti ta, kad Estija gerokai toliau pažengusi pagal elektroninių banko operacijų paplitimą. Šioje šalyje kur kas rečiau atsiskaitoma grynaisiais pinigais ir savaime yra mažiau galimybių slėpti pajamas.

„Pats bendriausias atsakymas į klausimą, kodėl tėvai neišlaiko savo vaikų, – labai paprastas: jie nesuvokia savo prievolių, nesusitvarko su jomis. Įprastai alimentų nemokėjimas būna konfliktiškų skyrybų padarinys. Jei besiskiriantys sutuoktiniai civilizuotai susitaria, kaip toliau rūpinsis savo vaikais, problemų

paprastai nekyla. Jeigu skyrybos yra principų kova, konfliktas apima visas sritis – nuo finansinių įsipareigojimų iki bendravimo su vaikais. Žinoma, kenčia vaikai“, – pabrėžia D. Satkauskienė.

Nemokės „tai bobai“

Vengimo mokėti alimentus schemų, pašnekovės teigimu, yra įvairių, ir visos jos nedaro garbės vyriškajai visuomenės daliai (absoliuti dauguma išlaikymo prievolės nevykdančių asmenų – vyrai). „Tai – ir nelegalus darbas, ir fiktyvus oficialaus atlygio sumažinimas. Pavyzdžiui, nuo alimentų išsisukinėjantys uždarytų akcinių bendrovių ar individualiųjų įmonių vadovai mėgsta deklaruoti, kad dirba tik po vieną valandą per mėnesį ir gauna 40 eurų atlyginimą. Pasiteisinimų randama labai lengvai: nėra prasmės mokėti pinigų „tai bobai“ (nors pinigai reikalingi vaikams!), reikia išlaikyti naują šeimą, moka tiek, kiek gali (t. y. beveik nieko)“, – sako D. Satkauskienė.

Apie kokias sumas kalbame? Kiek pinigų nerandame savo pačių vaikams? Dažniausia priteistų išlaikymo išmokų suma – 180 eurų, arba pusė minimalios mėnesinės algos (MMA), atskaičius mokesčius. Tačiau tai nėra absoliutus rodiklis – alimentų sumos gali skirtis. Pasak pašnekovės, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas formuoja praktiką, kad nustatant išlaikymo dydį neturėtų būti mechanškai remiamasi MMA, nes išlaikymas yra skiriamas užtikrinti vaikui reikalingoms gyvenimo ir vystymosi sąlygoms, o jo dydis

Deja, bet ne visi tėvai suvokia prievolę išlaikyti vaikus...

turi būti nustatomas proporcingai tėvų turimoms ir galimoms turėti galimybėms.

„Spręsdami išlaikymo dydžio klausimą, tėvai gali tarpusavyje susitarti, kaip bus mokamos įmokos už vaikų mokslą, kokia dalimi bus mažinama suma tam iš tėvų, su kuriuo vaikai atostogauja ir pan.“, – dėsto D. Satkauskienė. Taigi mokami alimentai gali būti ir didesni, ir mažesni nei 180 eurų.

Būtina laikytis tvarkos

Kai kurie išlaikymo prievolę turintys tėvai geranoriškai perveda vaikams didesnes pinigų sumas, negu nurodyta teismo sprendime. Kartais nuperkama drabužių ar kitų reikalingų daiktų. Tačiau būna atvejų, kad solidžią sumą vaikui paskyręs tėvas ar motina nusprendžia galintis nebemokėti periodinių išlaikymo išmokų kurį nors kitą mėnesį. Visgi tai jokių būdu neatleidžia nuo prievolės. „Reikėtų suprasti, kad pareigos mokėti nustatyto dydžio periodines išmokas jokie savanoriški pirkiniai nepakeičia. Išmokos turi būti mokamos kiekvieną mėnesį, o jeigu išlaikymo mokėtojas mano, kad periodinės išmokos turėtų būti mažesnės, dėl išlaikymo dydžio pakeitimo reikėtų kreiptis į teismą“, – teigia pašnekovė.

Svarbu žinoti ir tai, kad išlaikymo išmokos indeksuojamos. Tai

daroma dėl to, kad būtų apsaugotos nuo infliacijos poveikio. Pagal Vyriausybės nustatytą tvarką periodinės išmokos indeksuojamos tada, kai vartotojų kainų indeksas yra 101 ir didesnis. Neindeksuojamos tos periodinės išmokos, kurios paskirtos ar padidintos per pastaruosius 6 mėnesius. Perskaičiuojant periodines išmokas, jų suma dauginama iš vartotojų kainų indekso ir dalijama iš 100. Kai išmokos turi būti indeksuojamos kelerius metus, indeksavimo laikotarpiu galiojantis koeficientas turi būti taikomas ankstesniais metais perskaičiuotoms (indeksavimu padidintoms) periodinėms išmokoms.

„Išmokas privalo indeksuoti tas, kas perveda gavėjams. Jeigu perveda mokėtojo darbdavys, indeksuoja darbdavio atstovas. Jeigu išlaikymą asmuo moka savarankiškai, jis pats turėtų ir pritaikyti reikiamą indeksą“, – aiškina D. Satkauskienė.

Lietuvos antstolių rūmų valdytojos teigimu, nors išlaikymo išmokų indeksavimas Lietuvoje taikomas jau beveik 10 metų, dalis jas mokančių asmenų vis dar nežino apie tokią pareigą ir ne iš blogos valios tampa skolininkais.

Išieškojimo tvarka

Jeigu keletą mėnesių išlaikymo išmokos visai nemokamos